

28 oktober 2022

Geachte leden van de vaste commissie voor Defensie, geachte leden van de vaste commissie van Economische zaken en Klimaat,

In onze gezamenlijke brief van afgelopen juni hebben wij het belang van de Nederlandse betrokkenheid bij de vervanging van de Walrusklasse onderzeeboten uiteengezet. Sinds deze brief is de urgentie van ons pleidooi alleen maar groter geworden.

Op 30 september heeft staatssecretaris Van der Maat de Tweede Kamer geïnformeerd over het gunningsmodel van het vervangingsproject, een eerste stap in de goede richting. Hierin worden drie sporen geschetst om de betrokkenheid van Nederlandse bedrijven te stimuleren, zijnde:

1. Het stellen van eisen ter borging van de Wezenlijke belangen van Nationale Veiligheid (WNV);
2. Het vastleggen van bredere Nederlandse betrokkenheid in een industriële samenwerkingsovereenkomst (ICA);
3. Een vroegtijdige keuze over de inrichting van de instandhouding gedurende de levensduur.

De oorlog in Oekraïne en het recente incident met Nord Stream 2 hebben de grilligheid van onze maritieme veiligheidssituatie laten zien. Een sterke krijgsmacht, gesteund door een relevante, autonome en innovatieve defensie-industrie, is meer dan ooit noodzaak.

In dat kader is een innovatief defensiematerieelproject, zoals de vervanging van de Walrusklasse onderzeeboten, bij uitstek geschikt om de aanwezige industriële kennisbasis en ervaring verder uit te bouwen en te verstevigen. Als we deze kans voorbij laten gaan, zullen op termijn hoogwaardige maritieme kennis en kunde voorgoed uit Nederland verdwijnen. Hiervoor doen wij vanuit VNO-NCW, NIDV, FME en NMT de volgende dringende aanbevelingen:

1. Hanteer bij de definitie van kritieke systemen en WNV de ‘Onderzeebootplaat’ van het NIDV/Dutch Underwater Knowledge Center:

Momenteel leven er ernstige zorgen over een te smalle definiëring die Defensie hanteert voor kritische systemen en WNV binnen de gunning. Hierdoor kan de Nederlandse Industrie, die hoogwaardige technologische systemen levert en een essentiële rol speelt in het borgen van onze eigen strategische autonomie, substantieel in haar mogelijkheden worden beperkt bij de gunning.

Om dit risico te ondervangen, is het belangrijk om een bredere definitie te hanteren die aansluit op de ‘Onderzeebootplaat’ die is opgesteld door het NIDV/Dutch Underwater Knowledge Center. Hierin zijn de belangrijkste onderzeebootdeelsystemen opgenomen, inclusief de capaciteiten van de Nederlandse industrie.

Op deze manier houden we vanuit Nederland zelf substantiële zeggenschap over de inzetbaarheid van de onderzeeboten en borgen we zo onze strategische autonomie. Daarbij is het belangrijk om de eisen zodanig te specificeren, dat ook leveranciers van kritieke systemen genoodzaakt zijn om Nederlandse bedrijven te betrekken.

2. Neem de ‘Industrial Cooperation Agreement’ (ICA) als gunningscriterium op

Ook bestaan zorgen over de naleving van de ICA binnen de gunning. Dit omdat het winnende werf iedere aanvullende eis van Nederlandse participatie, zoals genoemd in de ICA, zal beantwoorden met een prijs- en risicoverhoging op de offerte. Hierdoor zou het zo kunnen zijn dat Defensie ervoor kiest om de eisen in de ICA af te zwakken of weg te nemen. Dit is zorgelijk.

Echter, wanneer de ICA wordt ondertekend en door het kabinet wordt meegewogen vóór contractgunning, hebben de ministeries van Defensie en Economische Zaken en Klimaat een krachtig middel in handen om de Nederlandse betrokkenheid in een vroeg stadium te garanderen. Om te voorkomen dat defensie voor een moeilijke keuze komt te staan, is het tijdig afsluiten van een sterke ICA van groot belang.

In de nieuwbouwfase bouwen projectdeelnemers de noodzakelijke specifieke kennis en kunde op om later goed onderhoud te kunnen verrichten of moderniseringsprojecten uit te voeren. Op deze manier voorkomt Nederland een te grote afhankelijkheid van een buitenlandse werf voor de bouw, instandhouding, onderhoudsplanning, functionele aanpassing en modernisering van de onderzeeboten.

Wanneer de ICA de Nederlandse betrokkenheid in een vroeg stadium borgt, is het belangrijk dat hierbij minimale verifieerbare harde eisen worden opgenomen over de omvang van de Nederlandse betrokkenheid bij de verwerving, ontwikkeling, bouw en onderhoud van de onderzeeboten. Kortom, de ICA moet als gunningscriterium worden gewaardeerd.

Conclusie: behoud Nederlandse maritieme kennis en kunde noodzakelijk voor leveringssnelheid en strategische autonomie

Betrokkenheid van de Nederlandse industrie bij de bouw van onderzeeboten is essentieel, om het geschetste tijdsfad van oplevering, binnen het gestelde budget, te halen. De drie buitenlandse werven in het gunningstraject, hebben immers een overvol bouwprogramma en daarmee capaciteitsproblemen. Zonder intensieve betrokkenheid bij de integrale ontwikkeling en bouw van de onderzeeboten, is het voor de industrie bovendien nagenoeg onmogelijk om voldoende kennis te blijven ontwikkelen, op te bouwen en te behouden om waardevol bij te kunnen dragen aan de instandhouding van de onderzeeboten.

Met een traject, zoals in de brief van de staatssecretaris geschetst, verdwijnt door het grote tijdgat (tot 2040) de aanwezige onderzeeboot-kennisbasis. Dit komt door uitfasering van specialismen en gebrek aan relevante projecten. Dat moeten we niet laten gebeuren. De huidige instandhouding van de Walrusklasse door de Nederlandse industrie toont aan dat op cruciale onderdelen nog steeds voldoende kennis in Nederland aanwezig is, om ook zeer relevante bijdragen te leveren aan dit project.

Daarom roepen VNO-NCW, NIDV, FME en NMT opnieuw op om de betrokkenheid van het Nederlandse bedrijfsleven, inclusief het MKB, bij de verwerving van de nieuwe Nederlandse onderzeeboten steviger en zo breed mogelijk te borgen. Dit vraagt om bredere reikwijdte van het gunningscriterium uit het eerste 'spoor', zodat het wordt toegepast op alle onderdelen van de onderzeeboten, in plaats van enkel op de door defensie gedefinieerde 'kritieke' systemen. Bij een hoog complex wapensysteem als de onderzeeboot is immers vrijwel ieder onderdeel kritiek.



Hans Hillen
Voorzitter NIDV



Bas Ort
Voorzitter NMT



Theo Henrar
Voorzitter FME



Ingrid Thijssen
Voorzitter VNO-NCW